

Reprezentacijos režimai. Foucault požiūris

Santrauka

Šiame straipsnyje pasirenkama Foucault mąstymo trajektorija, kuri jo tekstuose nėra labai akivaizdi. Tai leitmotyvas, kurį pats Foucault kelis kartu pamini, tačiau jis neišplėtojamas kaip atskira tyrimų tema. Tai žinojimo ir literatūros, taip pat dailės santykiai.

Pagrindinė straipsnio tezė: Foucault apverčia aukštyn kojomis kalbėjimo tradiciją, turėdamas omenyje žinojimo ir meno santykį, kuriame menui tenka kritikuojančio subjekto vaidmuo, kartu žinovų estetinio žinojimo kritika. Taigi šiuo atveju ne žinojimas sukuria distanciją nuo meno, tačiau priešingai: menas sukuria kritinę distanciją. Šį aspektą Foucault išvelgia kritiniuose žinojimo istorijos etapuose, paversdamas juos archeologinio tyrimo objektu. Taigi, pasak Foucault, tam tikrais intelekto istorijos etapais, literatūroje ir dailėje išryškėja kritinė potencija, kurią reikėtų suvokti ne estetinė, o epistemologine prasme.

Straipsnyje formuluojamą problematiką galima būtų priartinti prie Foucault

mąstymo paradigmos klausiant: kas sukuria „tiesos režimus?“ Šis klausimas yra centrinis, nubrėžiantis archeologijos ribas. Straipsnyje išryškinami Foucault archeologijos skirtingi režimai, vadinamieji „fikcijos režimai“. Kitaip sakant, Vakarų kultūros reprezentacinius režimus galima suprasti kaip tiesos ir fikcijų režimų santykių istoriją.

Šiam santykiui iliustruoti straipsnyje pasitelkiami pavyzdžiai: fikcijos režimo funkcionavimo tyrimas (kurį galima aptikti Foucault „Daiktų tvarkoje“) *Don Kichote*. Keliamas klausimas kaip fikcijos režimas *Don Kichote* diskredituoja Renesanso tiesos režimą, suręstą ant panašumo. Tas pats klausimas keliamas ir pasitelkiant kitą pavyzdį (kuris neaptariamas „Daiktų tvarkoje“), t. y. Džiuzepės Arčimboldo paveiksle *LAqua*. Įdomiausia šiuose pavyzdžiuose tai, kad juose randame tą pačią fikcijos režimo tvarką, tą patį Renesanso epistemės kritinį mechanizmą.

Esminiai žodžiai: Michelis Foucault, Don Kichotas, Džiuzepė Arčimboldo, *LAqua*, tiesos režimai, fikcijos režimai, menas, reprezentacija.

Gauta 2017.